

Milivoj Nenin

DVA KAPUTA

U rukama imam poslednje "pismo" koje je napisao Svetislav Stefanović. Na jednoj strani "pisma" je poruka:

*Treba mi zimski kaput, 1 ćebe, 1 jastuk, pribor za brijanje i 1 peškir; malo hleba, slanine i 2 kuvana jaja.
Pop Stojanova ul. 9.*

Ispod toga neveštım rukopisom piše: *Tata je odveden na saslušanje.*

Na drugoj strani je adresa:

*Dr Gita Stefanović
Srp. Knjiž. Zadruga¹
Kr. Milana 19 i potpis Dr Svet. Stefanović*

Kopiju ovog "pisma" dobio sam od Ivane Stefanović, koja ga je godinama čuvala; nesigurna šta činiti sa njim... O samom "pismu" teško je govoriti. (Sem pukog opisa: da je pisano ćirilicom.) O tome pod kojim je uslovima Stefanović pisao tu poruku možemo samo nagađati: sumnjamo da je i jednu reč preko ovih smeo napisati. Svetislav Stefanović je uhapšen 22. X 1944. godine². Ovi njegovi poslednji redovi, koje smo ovde objavili, nastali su u tom vremenskom razmaku – verovatno bliže prvim danima po hapšenju. Ponašljam, ne usudujem se da čitam više nego što je u poruci napisano.

Ali, progovoriću o prvoj asocijaciji: o čoveku koga vidim u toj poruci. Naime, ova poruka prizvala je Iliju Ivačkovića, danas gotovo potpuno zaboravljenog pisca.

¹ Porodica Stefanović tada stanuje u prostorijama SKZ. A kad smo već pomenuli SKZ recimo i to da knjiga Todora Manojlovića, koja je objavljena u toj istoj Zadruzi 1944. godine, ima naslov: *Ogledi o književnosti i umetnosti*. U Seminaru za srpsku književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu čuva se jedan primerak te knjige, dok Centralna biblioteka istog fakulteta ima čak tri primerka. Posle teksta u *Poljima* (mart-april 2005, broj 432) *Jedno uzaludno pismo* u kojem sam napisao da knjigu nisam imao u rukama, profesor Borivoje Marinković mi je poslao Manojlovićevo knjigu – da je vidim.

Parafraziraću stihove jednog pesnika – čije ime ne smem da pomenem – o tome kako viski treba tražiti tamo gde ga ima, a ljubav tamo gde je nema. A knjige očito treba tražiti nekim redom.

² Kako su Stefanoviću sudili pokazao je Predrag Pužić u knjizi *Lomača za Sensa*, Sremski Karlovci, 2003. godine.

Ulazeći u srpsku književnost Ilija Ivačković je čak tri puta pisao o delu Svetislava Stefanovića. Prvi put je u *Srđu* 1904. godine prikazao Stefanovićeve prozu, da bi potom u *Novoj iskri* 1904. godine i u *Brankovom kolu* 1905. godine pisao o Stefanovićevoj poeziji. Lako je vidljivo da je njihov zajednički prostor bio sa druge strane *Srpskog književnog glasnika*. Tekst objavljen u *Brankovom kolu* sigurno ide u red najboljih tekstova o Stefanovićevoj poeziji. Interesantan je kraj tog Ivačkovićeveog teksta, koji nam govori i o neposrednom kontaktu između njih dvojice: " 'ne letim po visinama fantazije', pisao mi je g. Svetislav Stefanović još lane, naskoro posle mojih referata o njegovim *Skicama* i o prvoj zbirci njegovih *Pesama*, 'ali ronim u dubine života, i tek sam počeo iznositi ono, što sam tu našao i još nalazim'".

Na žalost, prepiska između njih dvojice nije sačuvana, a putevi im se u literaturi više nisu ukrstili.

Da im se putevi još jednom ukrste učinio je sličan završetak života. Iliju Ivačkovića, pak, uhapsili su noć uoči oslobođenja Deliblata, 27. IX 1944. godine. Nije teško zaključiti da je streljan iste noći.

A za to, da se setim Ilije Ivačkovića povodom poslednje poruke Svetislava Stefanovića, zaslužna je ćerka Ilije Ivačkovića – Ilinka. Naime, još pamtim njene reči kako je, nekoliko dana pošto joj je otac odveden, na jednom od oslobodilaca videla – očev kaput.